UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 159.9:378 (043.2)

TOMA Natalia

PARTICULARITĂȚI ALE INTERACȚIUNII ANXIETATE ACADEMICĂ – STILURI COGNITIVE LA STUDENȚI

511.01 – Psihologie generală

Autoreferatul tezei de doctor în psihologie

CHIȘINĂU, 2018

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Psihologie al Universității de Stat din Moldova

Conducător ştiinţific:
PLATON Carolina, doctor în psihologie, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar

Referenţi oficiali:
1. BOLBOCEANU Aglaida, doctor habilitat în psihologie, profesor cercetător, Institutul de Științe ale Educației
2. LOSÎI Elena, doctor în psihologie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă"

Membri ai Consiliului Ştiinţific Specializat:
1. RACU Jana, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova – *preşedinte al C.Ş.S.*;
2. PALADI Aliona, doctor în psihologie, lector universitar, Universitatea de Stat din Moldova – *secretar ştiinţific al C.Ş.S.*;
3. BUCUN Nicolae, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar, Institutul de Științe ale Educației;
4. CUZNEȚOV Larisa, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă";
5. BOLEA Zinaida, doctor în psihologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova.

Susţinerea va avea loc la 26 iunie, 2018, ora 10:00, sala 505, bloc central, în şedinţa Consiliului Ştiinţific Specializat D 30 511.01 – 08 din cadrul Universităţii de Stat din Moldova, adresa: str. A.Mateevici, 60, Chişinău, MD 2009, Republica Moldova.

Teza de doctor şi autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a CNAA (www.cnaa.md).
Autoreferatul a fost expediat la 25 mai 2018.

Secretar ştiinţific al Consiliului Ştiinţific Specializat,
Doctor în psihologie, lector universitar **Paladi Aliona**

Conducător ştiinţific,
Doctor în psihologie, doctor habilitat în pedagogie,
profesor universitar **Platon Carolina**

Autor **Toma Natalia**

© Toma Natalia, 2018

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei şi importanţa cercetării

Problema privind anxietatea, funcţiile ei şi rolul acesteia în depăşirea situaţiilor extremale rămâne a fi una actuală. Actualitatea cercetării este determinată şi de faptul că pe parcursul dezvoltării sale personale şi profesionale omul interacţionează cu multiple situaţii-problemă, în care anxietatea joacă un rol important. Conceptul de anxietate a suscitat interesul specialiştilor odată cu identificarea relaţiei strânse de interacţiune şi interpătrundere ce există între conştient şi inconştient ca ipostaze ale psihicului uman, precum şi a influenţei pe care o exercită sursele anxietăţii asupra vieţii psihice a individului.

Starea de anxietate reprezintă unul dintre cele mai intime mecanisme ale stresului psihologic. Caracteristica sa distinctivă este senzaţia de ameninţare, care constituie elementul central al anxietăţii şi care determină semnificaţia ei biologică ca un semnal subiectiv de nesiguranţă şi pericol.

Anxietatea este un fenomen unitar, caracterizat printr-o stare patologică afectivă de frică şi nelinişte. Anxietatea, ca stare afectivă, apare în diverse situaţii de pericol şi are funcţia de protecţie, ajutându-ne să reacţionăm corespunzător.

Starea de anxietate presupune un sentiment de incertitudine. Pericolul nu este definit clar, nu-l poţi măsura, nu poţi interveni pentru a-l schimba. Anume din această cauză reacţia primară de apărare nu este una motorică, ci ţine, mai degrabă, de procesele cognitive, care sunt activate de sistemul cognitiv pentru a se apăra în faţa unui pericol. Rezultatul acestui proces este modalitatea de a reacţiona pentru a depăşi pericolul.

Printre factorii de bază care determină apariţia anxietăţii se numără şi unele caracteristici ale temperamentului, în primul rând cele ce ţin de sensibilitatea emotivă. Mulţi specialişti în domeniu consideră drept cauză principală a anxietăţii temperamentul (Eysenck, 2001; Merlin, 1986 ş.a.). Cert este însă faptul că niciunul dintre cercetătorii preocupaţi de problema anxietăţii nu a neglijat rolul temperamentului. Mai mult, de rând cu temperamentul erau abordate şi aşa aspecte, cum ar fi stilurile cognitive şi trăsăturile de caracter.

De exemplu, stilurile cognitive sunt concepute, tradiţional, ca una dintre consecinţele temperamentului (Merlin, 1986; Asmolov, 1986; Libin, 1993). În ceea ce priveşte interacţiunea dintre stilurile cognitive şi anxietate, la momentul de faţă ştiinţa dispune doar de unele informaţii lapidare. O cercetare mai amplă a temei date ar putea elucida aspectele legate de anxietate şi de tipurile diferenţelor individuale cu referire la stilurile cognitive.

Descrierea situaţiei în domeniu şi identificarea problemei de cercetare

Depăşirea cu succes a pericolului de către individ depinde în mare măsură de aprecierea adecvată a situaţiei. Aprecierea reală a situaţiei este determinată atât de experienţa de autoreglare a comportamentului, cât şi de experienţa acumulată în rezolvarea diferitelor probleme de viaţă. Cu alte cuvinte, o gestionare reuşită a situaţiei depinde de caracterul omului şi de natura şi amploarea resurselor disponibile, de particularităţile individuale tipologice, inclusiv de cele cognitive.

Despre starea de anxietate au scris B.Spinoza, P.Decartes, P.Tillich. Datorită lucrărilor lui Sigmund Freud problema dată a devenit actuală şi în psihologie. Autorul caracterizează această stare ca una emotivă, care reprezintă emoţiile aşteptării şi incertitudinii, sentimentul de incapacitate. Deşi a urmat o serie de lucrări axate pe subiect, semnate de diferiţi autori,

totuşi noţiunea „anxietate” nu a fost introdusă în lucrările psihologice până la sfârşitul anilor ’30, afirmă Rollo May, cu excepţia celor de psihanaliză. În anul 1952 au văzut limina tiparului câteva monografii valoroase, consacrate în întregime studiului angoasei. Este vorba despre monografiile elaborate de R.May – „Semnificaţia anxietăţii” (R.May. The meaning of anxiety), de O.Mower – „Teoria învăţării şi dinamica personalităţii” (O.H. Mower. Learning theory and personality dynamics), de I.Dollard şi N.Miller – „Personalitatea şi psihoterapia” (J.Dollard, N.E. Miller. Personality and psychotherapy).

Numărul impunător de cercetări ale savanţilor de peste hotare este o dovadă a faptului că fenomenul anxietăţii suscită interes sporit (G.Gabdreeva, 1990; A.Prihojan, 1977, 1996, 1998, 2000; Ch.Spielberger, 1983; S.Freud, 1927; E.Erikson, 1996; A.Adler, 1927; K.Horney, 1950; J.Mitrofan, 1976; P.Popescu-Neveanu, 1961; C.Rogers, 1959; U.Şciopu, 1993 ş.a.).

În Republica Moldova, problema angoasei a fost abordată în teza de doctorat realizată de Iu.Racu. Doctoranda a analizat şi a studiat în profunzime portretul psihologic complex al preadolescentului anxios, identificând dinamica, specificul şi sursele anxietăţii preadolescenţilor din Republica Moldova. Totodată, în studiile realizate de J.Racu, E.Losîi şi A.Tarnovschi întâlnim analiza unor aspecte ale anxietăţii manifestate de către elevii şi copiii cu CES.

În legătură cu faptul că starea de neliniște este una distructivă, se impune necesitatea de a căuta anumite căi de reglare, de corectare a ei. În prezent, practica psihologică dispune de o gamă largă de tehnici şi metode, susceptibile să diminueze stările de anxietate, dar majoritatea dintre ele sunt prevăzute pentru activităţi de dezvoltare a sferei emoţionale la copii şi adolescenţi şi mai puţin pentru diminuarea anxietăţii la studenți și, în primul rând, a celei academice.

Majoritatea metodelor şi tehnicilor de stăpânire a stărilor anxioase sunt considerate, la etapa de faţă, ineficiente, deoarece urmăresc corectarea comportamentului simptomatic.

În lucrările ştiinţifice publicate se acordă puţin spaţiu studierii stărilor afective, care se manifestă în dependenţă de tipurile stilurilor cognitive, şi căilor de diminuare/reglare a acestei stări.

Menționăm că abordările teoretice privind stilurile cognitive sunt destul de diverse. H.Witkin, D.Goodenough definesc stilurile cognitive ca modalități preferențiale de a analiza și a structura mediul în care te afli [33], R.W. Gardner, D.N. Jackson și S.J. Messich vorbesc despre diferențe stabile și constante între organizarea cognitivă și funcționalitatea cognitivă [25], D.M. Wardell și J.R. Royce definesc stilurile cognitive ca particularități individuale stabile ale proceselor de cunoaștere [32].

Totodată, toți autorii evidențiază unele trăsături comune: stilul cognitiv este un aspect procesual al activității intelectuale; stilul cognitiv este o caracteristică stabilă a personalității; stilul cognitiv este reflecție a temperamentuui, care, la rândul său, reprezintă unul dintre factorii anxietății.

Problema privind manifestarea anxietății academice și interacțiunea acesteia cu stilurile cognitive la studenți n-a fost identificată ca obiect de cercetare. Astfel, contradicția dintre oportunitatea și importanța stabilirii particularităților interacțiunii anxietate academică – stiluri cognitive și a mecanismelor psihologice de diminuare a ei, pe de o parte, și insuficienta tratare a problemei în cauză în teoria și practica psihologiei, pe de altă parte, argumentează actualitatea temei și generează **problema cercetării**, care constă în stabilirea

particularităţilor interacţiunii anxietate academică – stiluri cognitive, dar şi a mecanismelor psihologice şi educaţionale de reglare/diminare a acestei stări, asigurând astfel un nivel redus/mediu de anxietate academică funcţională la studenţi, dar şi un nivel mai înalt de performanţe academice.

Obiectul cercetării: particulaităţile interacţiunii anxietate academică – stiluri cognitive la studenţi şi procesul de reglare/diminuare a anxietăţii academice.

Scopul cercetării: stabilirea particularităţilor interacţiunii anxietate academică – stiluri cognitive la studenţi şi determinarea modalităţilor de diminuare/reglare a acestei stări prin mecanisme psihologice şi educaţionale.

Obiectivele cercetării:

1. Analiza problemei privind anxietatea şi stilurile cognitive în literatura de specialitate.
2. Diagnosticarea manifestării anxietăţii academice la studenţi cu diferite stiluri cognitive.
3. Determinarea interacţiunii anxietate – stil cognitiv ca trăsătură individual-tipologică a personalităţii.
4. Stabilirea şi configurarea profilului studentului cu un grad înalt de anxietate.
5. Fundamentarea mecanismelor psihologice şi educaţionale de reglare/diminuare a anxietăţii academice la studenţi.
6. Valorificarea mecanismelor psihologice şi educaţionale de reglare/diminuare a anxietăţii academice la studenţi.

Ipotezele generale ale cercetării:

1. Există o interacţiune directă între stilurile cognitive şi anxietatea academică, care reprezintă o reacţie inversă cu referire la influenţa de frustrare a mediului universitar, fiind percepută ca una ameninţătoare. Această reacţie este determinată de un ansamblu de factori interni şi externi, din care fac parte şi stilurile cognitive – trăsătura individual-tipologică a activităţii intelectuale a personalităţii şi ca reflecţie şi manifestare a temperamentului.
2. Stilurile cognitive în calitate de sursă a anxietăţii academice, având trăsături/manifestări stabile, pot fi privite ca factori de reglare/diminuare a anxietăţii prin mecanisme psihologice de:
   - *reflexie*, ca un instrument al gândirii şi al manifestării stilurilor cognitive, dar şi al schimbării comportamentului, în cazul dat – al anxietăţii academice;
   - *motivaţie*, care reprezintă strânsa conexiune dintre funcţiile reglatoare ale motivului şi emoţii, dintre modul de gândire şi stilurile cognitive şi, ca urmare, poate realiza funcţia de reglare/diminuare a anxietăţii academice la studenţi.

Baza epistemologică a cercetării o constituie:

- Abordarea noţiunii de *anxietate* în lucrările lui L.Vîgotski, V.Leontiev, M.Eysenck, R.S. Lazarus.
- Abordarea anxietăţii academice de Alpert şi Haber, H.Witkin, R.Gardner.
- Abordarea noţiunii de mecanism psihologic de către V.Leontiev.
- Teoria reflexivităţii, fundamentată de către L.Vîgotski.
- Abordări ale stilurilor cognitive ca trăsătură psihologică (individual-tipologică) a activităţii intelectuale a personalităţii realizate de M.Kramar, G.Bleckle, P.Honey, A.Mumford.

- Conceptul de motivație ca mecanism reglatoriu, fundamentat de V.Leontiev, A.Maslow.

Metodologia cercetării. Cercetarea se bazează pe un ansamblu de metode complexe, orientate spre realizarea obiectivelor propuse şi demonstrarea ipotezelor enunţate:

- ✓ *Teoretice:*
  - analiza şi sinteza literaturii de specialitate;
- ✓ *Empirice:*
  - metode de colectare a datelor empirice: scala de manifestare a anxietăţii Ch.Spielberger-I.Hanin, testul Taylor, chestionarul 16 factori de personalitate Cattell (16 FPI, forma C), chestionarul Alpert-Haber, chestionarul M.Tutuşkina, chestionarul A.Rean, V.Iakunin;
  - experimentul de intervenţie, care a derulat în două direcţii: trainingul reflexiv şi valorificarea potenţialului motivaţional individual în procesul de studii;
- ✓ *Statistice:*
  - metode statistico-matematice de prelucrare a datelor culese.

Eşantionul de cercetare a fost constituit din studenţi ai Universităţii de Stat din Moldova şi ai Academiei de Teatru, Muzică şi Arte Plastice.

Noutatea şi originalitatea ştiinţifică a rezultatelor obţinute este obiectivată de următoarele: pentru prima dată a fost realizată o cercetare cu referire la stabilirea interacțiunii anxietate academică – stiluri cognitive în condiții reale, specifice învățământului superior; au fost stabilite particularitățile interacțiunii anxietate academică – stiluri cognitive, determinate de trăsăturile specifice de manifestare a stilurilor cognitive în raport cu factorii academici ce provoacă starea de anxietate; a fost elaborat profilul psihologic al studentului cu un grad ridicat de anxietate academică în raport cu stilurile cognitive. Astfel, au fost create premise pentru a stabili grupurile de risc, dar și modalitățile de reglare a acestei stări la studenți prin mecanisme psihologice și educaționale; au fost fundamentate modalitățile de reglare și diminuare a anxietății academice la studenți prin mecanisme motivaționale și reflexive.

Problema ştiinţifică importantă soluționată în domeniu rezidă în stabilirea particularităților interacțiunii anxietate academică – stiluri cognitive, dar și a mecanismelor psihologice și educaționale de reglare/diminuare a acestei stări, asigurând astfel un nivel redus/mediu de anxietate academică la studenți, ca starea lor emoțională funcțională, creând în așa fel noi oportunități de obținere a unor rezultate academice mai înalte (în cercetare ne vom axa pe studierea anxietății ca stare emoțională disfuncțională).

Semnificaţia teoretică a cercetării consistă în:

- *dezvoltarea cadrului teoretic* al psihologiei generale privind anxietatea academică și factorii ce provoacă această stare, stilurile cognitive și trăsăturile specifice de manifestare a acestora; stabilirea particularităților interacțiunii anxietate academică – stiluri cognitive în diferite contexte acadmice;
- *evidențierea factorilor determinanți* ai anxietății academice la studenți cu diferite stiluri cognitive și stabilirea dinamicii și particularităților de manifestare a acestei stări în urma intervențiilor psihologice și educaționale;
- *analiza trăsăturilor specifice* fiecărui stil cognitiv și identificarea acelor aspecte, care provoacă apariția anxietății academice ridicate la studenți: nivel ridicat de

impulsivitate, emotivitate (stil cognitiv activ), nivel ridicat de reflexivitate (stil cognitiv reflexiv), dependența de câmp (stil cognitiv teoretic și pracrtic);

- *fundamentarea mecanismelor psihologice* motivaționale și reflexive de reglare/diminuare a anxietății academice la studenți prin valorificarea particularităților interacțiunii anxietate academică – stil cognitiv.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în: identificarea nivelului de manifestare a anxietății academice la studenți în funcție de stilul cognitiv, dar și stabilirea particularităților interacțiunii anxietate academică – stil cognitiv și configurarea profilului studentului cu un grad ridicat de anxietate academică; elaborarea și implementarea programului și strategiilor de reglare/diminuare a anxietății academice la studenți; elaborarea și aplicarea recomandărilor practice pentru psihologi, psihopedagogi, cadre didactice, studenți. Rezultatele cercetării empirice şi experimentale pot fi aplicate în procesul de proiectare şi realizare a activităţilor de prevenire, reglare şi diminuare a anxietății academice la studenți. Metodele şi recomandările propuse pot fi utilizate în activitatea practică de consiliere psihologică şi educaţională desfăşutară în cadrul instituţiilor de învăţământ superior; la elaborarea programelor individuale şi trainingurilor de dezvoltare personală, de relaţionare interpersonală, de motivare pentru succes a tinerilor. Rezultatele studiului pot fi utilizate în predarea cursurilor: *Psihologie generală*, *Psihologia personalității*; *Psihologia vârstelor*; *Consilierea psihologică și psihopedagogică*.

Rezultatele ştiinţifice principale înaintate spre susţinere:

1. Anxietatea academică reprezintă un fenomen psihologic complex și dinamic, privită prin interconexiunea a două dimensiuni – cognitivă și emoțională, având diferite forme și niveluri de manifestare, în mare parte fiind determinată de contextul și mediul universitar, dar și (în cazul dat) de particularitățile individual-tipologice ale activității intelectuale a personalității.
2. Particularitățile interacțiunii anxietate academică – stiluri cognitive, stiluri cognitive – anxietate academică sunt în directă legătură cu trăsăturile specifice fiecărui stil cognitiv și cu nivelul de manifestare a anxietății academice. Această conexiune dintre stilurile cognitive și nivelul de anxietate poate fi de diferite grade de complexitate, de relaționare. Cu cât nivelul de anxietate este mai ridicat, cu atât stilurile cognitive se manifestă mai evident, mai accentuat.

   Totodată, între stilul cognitiv teoretic, stilul cognitiv practic și gradul de manifestare a anxietății există și alte tipuri de relații, determinate mai puțin de factorul emoțional, reflexiv și mai mult de factorul dependenței de motivație, de tipologia informației (factorul cognitiv).
3. Particularitățile interacțiunii:
   - *anxietate academică – stil cognitiv activ*:
     - această categorie de studenți manifestă cel mai ridicat nivel de anxietate academică în raport cu alte categorii de studenți;
     - factorul dominant – nivelul exagerat de impulsivitate, emotivitate;
   - *anxietate academică – stil cognitiv reflexiv:*
     - această categorie de studenți la fel manifestă un nivel ridicat de anxietate academică în raport cu studenții cu stil cognitiv teoretic și pracric;
     - factorul dominant – nivelul exagerat de reflexivitate;

- *anxietate academică – stil cognitiv teoretic:*
  - aceasrtă categorie de studenți manifestă un nivel mai scăzut de anxietate academică (cauza – nivelul înalt de gândire abstractă, creativitate);
  - factorii care provoacă anxietatea ridicată țin de nivelul de motivație, de substanța conținutală a activității de cunoaștere;
- *anxietate academică – stil cognitiv practic:*
  - această categorie de studenți manifestă un nivel mai scăzut de anxietate academică în raport cu cei cu stil cognitiv activ și reflexiv, însă mai ridicat în raport cu cei cu stil cognitiv teoretic;
  - factorii care provoacă anxietatea ridicată țin de nivelul de motivație, de tipul activității de cunoșatere (teoretic sau practic).

4. Stilurile cognitive sunt mecanisme intermediare dintre subiect și realitate, care direct influențează asupra comportamentului personalității, inclusiv asupra comportamentului anxios. Această influență poate fi realizată prin alte mecanisme psihologice de motivație și reflexie, fiind și dimensiunile specifice stilurilor cognitive.

Implementarea şi aprobarea rezultatelor. Acestea și-au găsit explimare în publicațiile științifice ale autorului din Revista „Studia Universitatis Moldaviae", Seria „Ştiinţe ale Educaţiei", Categoria B, Revista Facultății de Psihologie și Psihopedagogie specială a Universității Pedagogice de Stat "Ion Creangă" din Chișinău „Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială", Categoria C, Revista „Acta et Commentationes", Seria „Ştiinţe ale Educaţiei", Categoria C a Universităţii de Stat din Tiraspol (cu sediul la Chișinău), activitatea științifico-didactică din cadrul Universității de Stat din Moldova, precum și Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, renovarea curricula la disciplinele *Psihologie generală*, *Psihologia comunicării*, precum și în consilierea psihologică a studenților. Rezultatele cercetării au fost aprobate în cadrul ședințelor Departamentului Psihologie al Facultății de Psihologie și Științe ale Educației a Universității de Stat din Moldova.

Volumul şi structura tezei: cercetarea este expusă pe 128 pagini text de bază și conține: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie (244 titluri), adnotare (în limbile română, rusă și engleză) și 8 anexe. În textul tezei sunt inserate 24 tabele și 22 figuri.

Cuvinte-cheie: anxietate academică, anxietate-stare, anxietate-trăsătură, stiluri cognitive, mecanisme reflexive, mecanisme motivaționale, stil cognitiv activ, stil cognitiv reflexiv, stil cognitiv teoretic, stil cognitiv practic, profil al studentului anxios.

CONȚINUTUL TEZEI

În *Introducere* se fundamentează actualitatea temei, prin conturarea și formularea problemei, a scopului, a obiectivelor cercetării, a bazei conceptuale și a metodelor aplicate; se reliefează importanța teoretică și valoarea practică a cercetării, tezele principale înaintate spre susținere; este expusă aprobarea și implementarea rezultatelor științifice.

În **Capitolul 1**, ***Fundamente teoretice ale studierii anxietății academice și a stilurilor cognitive la studenți în literatura de specialitate***, sunt reflectate diferite abordări ale anxietății, analizați factorii psihologici, tipurile și nivelurile de manifestare a anxietății academice la studenți.

Analizând teoriile cu referire la anxietate, putem constata că diferite şcoli ştiinţifice/curente ştiinţifice au şi diferite abordări ale acestui fenomen.

Abordarea psihanalitică a anxietăţii este reprezentată de S.Freud, A.Freud, W.Reich, A.Adler. În viziunea acestor autori, *anxietatea este o însuşire înnăscută a personalităţii, o stare iniţial caracteristică omului* [24; 23; 30; 22].

Abordarea behavioristă a anxietăţii se axează pe conceptul că *anxietatea şi frica sunt fenomene apropiate şi apar ca reacţii emoţionale pe baza reflexului condiţionat* [15; 19].

Abordarea cognitivă a anxietăţii *accentuează latura experienţelor noi/necunoscute pentru personalitate ca motiv de apariţie a stării de anxietate* [27; 28].

Abordarea gestaltpsihologică a anxietăţii *identifică situaţiile nerezolvate/neterminate ca factori ai nevrozei*. Acest curent este reprezentat de către F.Perls şi K.Goldstein [18].

Abordarea anxietăţii din perspectiva psihologiei personalităţii *se axează pe valoarea trăsăturilor de personalitate, reacţiile la stres şi stările de anxietate* [34; 1 ș.a.].

Alte abordări, mai actuale, nu ţin strict de o şcoală sau curent ştiinţific, însă sunt foarte importante pentru înţelegerea esenţei acestui fenomen. În acest sens, mai cunoscute abordări ale anxietăţii sunt următoarele:

- H.Liddell defineşte anxietatea ca *umbră a inteligenţei ce reflectă capacitatea omului de a se adapta şi planifica viitorul* [2, p.262];
- R.Cattell caracterizează anxietatea ca *o stare firească în situaţii ameninţătoare* [2, p.255];
- Ch.Spielberger defineşte anxietatea ca *stare la un răspuns tranzitoriu la o situaţie stresantă* [2, p.234];
- R.Morteus priveşte anxietatea ca *stare emoţională, caracterizată prin sentimentul tensiunii care are efect negativ asupra comportamentului* [2, p.263];
- C.Lewis abordează anxietatea ca *o stare emoţională neplăcută, asemănătoare cu frica* [2, p.234];
- V.Davîdov caracterizează anxietatea ca *o trăsătură psihologică individuală, care constă în predispoziţia de a resimţi nelinişte în diferite situaţii de viaţă* [2, p.234].

Analiza diferitelor abordări, definiţii ale anxietăţii ne permite să constatăm că *anxietatea este un fenomen psihologic şi concept psihologic cu o mare diversitate de semnificaţii/înţelesuri*. În acelaşi timp, în majoritatea abordărilor anxietatea este privită ca stare afectivă de nelinişte, frică, stres şi ca o trăsătură a personalităţii de a percepe lumea din jur ca o ameninţare, pericol.

În acsest sens, anxietatea academică reprezintă reacția studneților la diferire situații de nvățare, însușirea cunoștințelor, testarea, examinarea etc. Această reacție se manifestă în cadrul a două dimensiuni: cognitivă și emoțională.

Anxietatea academică reprezintă un soerctru de manifestări, în care apare o frică execesivă, cogniții negative cu fața unei sau altei situații academice.

Studenții cu un nivel ridicat de anxietate academică sunt persoane foarte sensibile și puțin rezistențe în fața stimulilor anxiogeni.

Aşadar, anxietatea ca trăsătură a personalităţii de a reacţiona la ameninţări şi pericol şi ca o stare legată de un anumit context sau situaţie se manifestă diferit pe parcursul unui timp limitat, fiind determinată de mai mulţi factori interni şi externi, care pot fi structurați în două categorii:

1) categoria factorilor biologici;
2) categoria factorilor social-psihologici.

Factorii din prima categorie sunt reprezentaţi de predispoziţiile biologice native care influenţează apariţia anxietăţii. De exemplu, sensibilitatea ridicată a părinţilor poate fi genetic transmisă copiilor.

A doua categorie de factori care determină apariţia anxietăţii sunt cei social-psihologici. În această categorie se include totalitatea factorilor socioafectivi, socioculturali şi educaţionali din cadrul grupurilor umane în care trebuie să se integreze persoana sau din care ea face parte.

Din această categorie de factori evidenţiem: factorul mediului academic, factorul complexităţii instruirii, factorul relaţional.

În partea a doua a acestui capitol se analizează stilurile cognitive ca trăsătură individual-tipologică a activităţii intelectuale a personalităţii, se abordează problema clasificării stilurilor cognitive şi interconexiunii acestora cu anxietate academică.

1. Analiza diferitelor studii privind problematica anxietăţii academice la studenţi ne permite să deducem că există interacţiune dintre anxietate şi trăsăturile individual-tipologice ale personalităţii: temperament, caracter, stiluri cognitive. Deoarece activitatea de cunoaştere este una dominantă în cadrul universitar, studierea anxietăţii, şi, în primul rând, a celei situaţionale/academice în raport cu stilurile cognitive ale studenţilor, este argumentată şi deschide noi perspective de diminuare şi reglare a acestui „fenomen". Identificând un număr mare de definiţii ale stilului cognitiv, putem conchide următoarele:
   - *stilul cognitiv este un aspect procesoral (instrumental) al activităţii intelectuale, care determină modalitatea de a dobândi un anumit produs cognitiv;*
   - *stilul cognitiv este o caracteristică stabilă şi constantă în timp a omului;*
   - *manifestările de stil nu implică judecăţi de valori, deoarece reprezentanţii fiecărui stil, în diferite situaţii, au un comportament prioritar/specific;*
   - *datele privind relaţia nemijlocită dintre stilurile cognitive şi anxietatea academică a studenţilor sunt insuficiente şi contradictorii.*

Interacţiunea dintre anxietatea academică şi stilurile cognitive se determină prin stabilirea factorilor ce duc la apariţia anxietăţii academice, a particularităţilor manifestării anxietăţii de către studenţii cu diferite stiluri cognitive, privite ca consecinţe ale unor trăsături de temperament, recunoscut ca sursă principală a anxietăţii.

În **Capitolul 2**, ***Cercetarea experimentală a interacţiunii anxietatea academică – stiluri cognitive la studenţi*** – este prezentat demersul experimental al cercetării care cuprinde trei etape: diagnosticare, formare/ intervenţie şi evaluare.

Scopul experimentului: stabilirea particularităţilor de interacţiune dintre anxietatea academică şi stilurile cognitive şi a factorilor ce provoacă această stare, dar şi reglarea/diminuarea anxietăţii academice ridicate la studenţi prin aplicarea Programului de intervenţie psihologică şi educaţională.

La etapa de diagnosticare (pretest) au fost urmărite următoarele obiective:

- identificarea particularităţilor de manifestare a anxietăţii academice corelate cu tipologia stilurilor cognitive la studenţi;
- stabilirea cadrului reflexiv şi motivaţional raportat la manifestarea anxietăţii situaţionale/academice la studenţi şi la tipologia stilurilor cognitive;

- determinarea profilului studentului anxios.

În procesul de diagnosticare au luat parte **135** de studenţi de la Universitatea de Stat din Moldova (USM) şi de la Academia de Muzică, Teatru şi Arte Plastice (AMTAP).

Lotul de studenţi a fost selectat conform următoarelor cerinţe: să reprezinte diferite instituţii de învăţământ superior; să fie de la diferite specialităţi; să realizeze studiile cu frecvenţă la zi; să fie de la anul 1-2 de învăţământ. Au fost selectaţi **99** de studenţi de la USM, specialităţile: educaţie civică, clasele primare, psihopedagogie, psihologie şi **36** de studenţi de la AMTAP, specialităţile: coregrafie, muzicologie, teatrologie.

În cadrul experimentului de contatare au fost aplicate următoarele instrumente: Chestionaraul privind stabilirea stilurilor cognitive la studenţi, elaborat de P.Honey şi A.Mumfordi, Scala anxietăţii reactive a lui Ch.D. Spielberger, Scala de anxietate a lui S.Taylor, Cetionarul de evauare a axietăţii academice elaborat de Alpert-Haber, Chestionarul de evaluare a reflexivităţii la studenţi M.Tutuşkina, Cestionarul de evaluare a motivaţiei pentru învăţare la studenţi de A.Rean şi V.Iakunin, precum şi Chestionarul 16FPI al lui R.Cattell.

Demersul diagnostic a vizat două aspecte: manifestaea anxietăţii academice la studenţi cu diferite stiluri cognitive şi identificarea particularităţilor de interacţiune; manifestrarea reflexibilităţii şi motivaţiei pentru învăţare la studenţi cu diferite stiluri cognitive ca mecanisme psihologice de reglare şi diminuae a anxietăţii academice la studenţi.

În urma aplicării instrumentelor respective au fost obţinute următoarele rezultate generalizate, prezentate în Tabelul 1.

Tabelul 1. Valorile medii privind manifestarea anxietăţii la studenţi

Instrumen-tarul / ***Stil de învăţare***	***Test Taylor***		***Test Spielberger***		***Test Alpert-Haber***
	Nivelul anxietăţii		***Nivelul anxietăţii***		***Nivelul anxietăţii***
	Media	*Stare*	*Trăsătură*	*Scala 1*	*Scala 2*
Activ	21,9	49,5	38,8	40,5	20,5
Reflexiv	24,5	52,3	39,0	44,4	22,6
Teoretic	25,8	44,8	36,6	33,9	24,3
Practic	23,6	47,4	37,8	36,2	27,2

Rezultatele privind scorurile medii obţinute de studenţi raportate la tipul stilului cognitiv pentru nivelul redus de anxietate prezintă următoarele distribuţii: cele mai înalte scoruri medii se atestă la studenţii cu stil cognitiv reflexiv şi cu stil cognitiv activ. Rezultate mai mici au fost obţinute de studenţii cu stil cognitiv practic şi teoretic. Conform testului Taylor, scorurile medii obţinute de studenţi pentru nivelul mediu/moderat de manifestare a anxietăţii se repartizează în felul următor: punctajul cel mai mare este specific pentru studenţii cu stil cognitiv teoretic şi cu stil cognitiv practic; această tendinţă se confirmă şi conform testului Spilberger şi testului Alpert-Haber.

Diagnostica şi analiza manifestării anxietăţii la studenţii cu diferite stiluri cognitive ne-a permis să stabilim legăturile de interacţiune între diferite stiluri cognitive şi manifestarea anxietăţii şi anxietăţii academice la studenţi.

Tabelul 2. Corelaţia dintre stilurile cognitive activ, reflexiv, teoretic şi practic şi manifestarea anxietăţii academice

Variabile	*Coeficientul de corelaţie (r)*	*Pragul de semnificaţie*
Stilul cognitiv activ	0,439	p = 0,001
Stilul cognitiv reflexiv	0,452	p = 0,001
Stilul cognitiv teoretic	nesemnificativ	nesemnificativ
Stilul cognitiv practic	0,391	p = 0,001

Conform datelor obţinute, constatăm că există o corelaţie între anxietatea academică şi stilul cognitiv activ, reflexiv şi cel practic. Deoarece coeficientul de corelaţie obţinut este pozitiv, s-a confirmat legătura direct proporţională; adică, cu cât nivelul anxietăţii este mai înalt, cu atât stilurile cognitive-activ, reflexiv şi practic – sunt mai evidente. În situaţii stresante, emoţiile creează studenţilor probleme, iar frica îi face ineficienţi. În timpul examenelor ei manifestă nervozitate, instabilitate emoţională.

În continuare prezentăm datele diagnosticării nivelului de manifestare a reflexivităţii ls tduneţi. În acest sens, noi am presupus că studenţii cu un nivel înalt de anxietate academică se caracterizează şi printr-un nivel înalt de reflexivitate. Prin reducerea nivelului de reflexivitate poate fi diminută/ reglată anxietatea academică (argumentarea, *a se vedea* în Capitolul 3).

Datele sunt prezentate în figurile ce urmează.

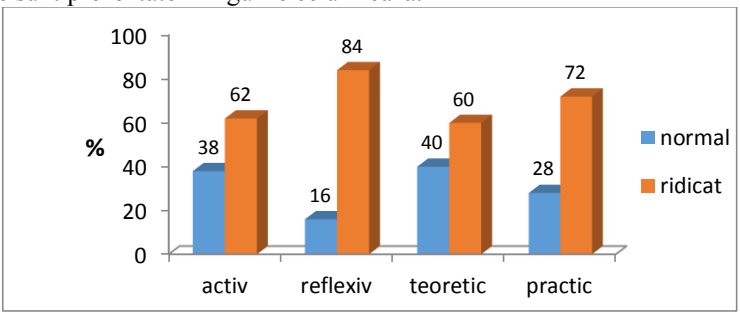

Fig.1. Repartiţia datelor privind nivelul reflexivităţii la studenţii cu stil cognitiv activ, reflexiv, teoretic şi practic

Analiza datelor prezentate ne permite să constatăm existenţa unui nivel înalt de reflexivitate la studenţii cu diferite stiluri cognitive. Totodată, se constată că acest nivel este considerabil mai înalt la studenţii cu stil cognitiv reflexiv (84%) şi practic (72%).

Tabelul 3. Valorile medii de manifestare a anxietăţii academice şi a reflexivităţii la studenţii cu diferite stiluri cognitive

	Stil cognitiv	**Anxietate academică**		**Reflexivitate**
		Scala 1	***Scala 2***	
1.	Activ	40,5	20,5	17,3
2.	Reflexiv	44,4	22,6	19
3.	Teoretic	33,9	24,3	17
4.	Practic	36,2	27,2	18

Comparând aceste rezultate cu rezultatele de manifestare a anxietăţii la studenţi, noi am stabilit următoarele legături de dependenţă, prezentate în Tabelul 4.

Tabelul 4. Corelaţia dintre nivelurile de anxietate şi nivelul de reflexivitate la studenţi

	Reflexivitate
Anxietate	- 0,354
p	0,01

Coeficientul de corelaţie obţinut între anxietate şi reflexivitate este negativ, adică legătura dintre aceşti doi factori este:

1) invers proporţională, adică cu cât nivelul de anxietate este mai înalt, cu atât mai rar studenţii recurg la reflexivitate. Altfel spus, cu cât frica, neliniştea, instabilitatea emoţională este mai pronunţată, cu atât mai rar studenţii sunt orientaţi spre a-şi analiza acţiunile, comportamentul lor şi al altor persoane, lor le vine greu să prognozeze posibilele consecinţe, fie că sunt indiferenţi faţă de aceste consecinţe *şi*
2) proporţinală – nivelul înalt de anxietate corelează cu manifestarea exagerată a reflexivităţii.

Alături de reflexivitate, motivaţia pentru învăţare în cercetarea noastră este determinată ca fiind unul dintre mecanismele psihologice de corecţie/diminuare a anxietăţii academice la studenţi.

În continuare prezentăm legătura de interacţiune dintre nivelul de anxietate şi nivelul de motivaţie la studenţi cu diferite stiluri cognitive.

Tabelul 5. Valorile medii de manifestare a anxietăţii academice şi a motivaţiei pentru învăţare la studenţii cu diferite stiluri cognitive

	Stil cognitiv	**Anxietate academică**		**Motivaţie**
		Scala 1	***Scala 2***	
1.	Activ	40,5	20,5	18,6
2.	Reflexiv	44,4	22,6	17,3
3.	Teoretic	33,3	24,3	20,5
4.	Practic	36,2	27,2	18,0

Tabelul 6. Corelaţia dintre nivelul de anxietate şi cel de motivaţie la studenţi

	Motivaţie
Anxietate	- 0,379
p	0,01

Coeficientul de corelaţie obţinut este semnificativ, adică s-a confirmat legatura dintre anxietate şi motivaţie – legătura este invers proporţională; adeci, cu cât nivelul anxietăţii este mai mic, cu atât studenţii au un nivel mai înalt de motivaţie pentru învăţare, şi invers.

În contextul rezultatelor obţinute în procesul de diagnosticare a nivelului de manifestare a anxietăţii academice la studenţi apare oportunitatea de a stabili profilul psihologic al studentului cu un nivel înalt de manifestare a anxietăţii academice.

Aşadar, analizând trăsăturile de personalitate la studenţii cu diferite stiluri cognitive am obţinut date care ne permit să modelăm un profil al studentului cu nivel ridicat de anxietate academică.

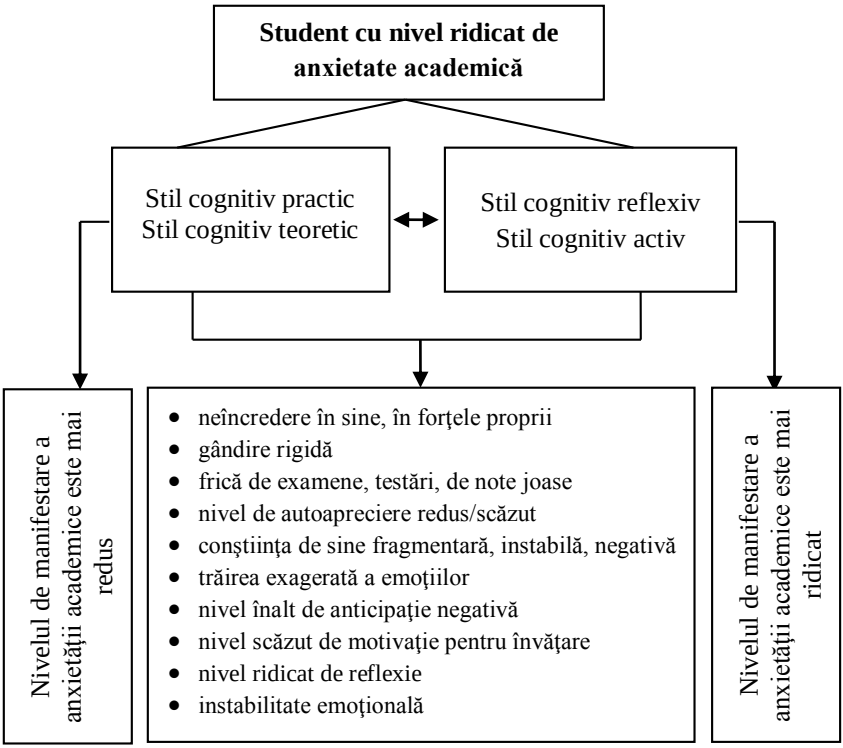

Fig.2. Profilul studentului cu un nivel ridicat de anxietate academică

În concluzie, diagnosticul manifestării anxietăţii academice la studenţi ne permite să stabilim o interacţiune între stilul cognitiv, anxietatea academică, reflexie şi motivaţia pentru învăţare. Ultimele sunt privite şi ca mecanisme psihologice de corecţie/diminuare a anxietăţii academice la studenţi.

Datele statistice ne-au permis să identificăm un profil al studentului cu un nivel înalt de anxietate în raport cu stilurile cognitive şi de învăţare ale acestuia, care se caracterizează prin următoarele trăsături: gândire rigidă, reacţii emoţionale exagerate, instabilitate emoţională, frustrare, nervozitate, afirmare proprie scăzută, lipsa încrederii în sine, nivel scăzut de motivaţie, reflexie exagerată.

În **Capitolul 3**, ***Mecanismul psihologic de reglare şi diminuare a anxietăţii academice la studenţi cu diferite stiluri cognitive*** este fundamentat cadrul organizaţional şi metodologic de intervenţie psihologică şi educaţională de reglare şi diminuare a anxietăţii academice la studenţi.

Experimentul de intervenție a fost realizat în baza unui Program elaborat în conformitate cu cadrul conceptual al cercetării, care a urmărit următoarele obiective:

- reglarea anxietății academice la studenți prin aplicarea mecanismului reflexiv (sistemul de traininguri speciale);
- reglarea anxietății academice la studenți prin aplicarea mecanismului motivațional (sistemul de metode stimulative/active).

Experimentul de intervenție a fost realizat pe parcursul semestrului II al anului de studii 2014/2015 și al semestrului I al anului de studii 2015/2016.

La experiment au luat parte studenții cu un nivel ridicat de anxietate academică, stabiliți la etapa de diagnosticare (*pretest*). Acești studenți au fost repartizați în două loturi: cel *experimental* – **24** de studenți și cel *de control* – **24** de studenți. Important a fost faptul ca în *lotul experimental* să fie incluși proporțional studenți cu diferite stiluri cognitive, pentru a stabili activitățile-nucleu de reglare a anxietății academice, dar și activitățile individualizate (sau pentru microgrupuri cu același stil cognitiv) dictate de specificul interacțiunii stil cognitiv – anxietate academică. În lotul de control au participat studenții inlcluși la fel conform proporționalității în raport cu stilurile cognitive.

Programul a fost aplicat prin trei modalități:

1) prin implicarea directă a întregului lot experimental în activitățile de reglare și diminuare a anxietății academice (compartimentul 1 – prin aplicarea mecanismului reflexiv): 2-4 ore pe săptămână pe parcursul semestrului;
2) prin aplicarea ”indirectă” a studenților din lotul experimental în activitățile respective integrate în procesul de predarea cursului respectiv în cadrul grupului academic (compartimentul 2 – prin aplicarea mecanismului motivațional): conform orarului academic de predare a cursurilor nominalizare;
3) prin organizarea consilierii psihologice individuale a studenților care au manifestat blocaje/ probleme privind reglarea anxietății academice exagerate.

În procesul de aplicare a Programului de intervenție s-a ținut cont de specificul conținutal al acestuia, și anume: realizarea activităților nucleului de reglare/diminuare a anxietății academice de către toți studenții din lotul experimental și realizarea unor activități specifice (individualizate) determinate de particularitățile manifestării anxietății academice de către studenții cu diferite stiluri cognitive și de învățare, dar și de nivelul reflexiei și motivației pentru învățare. În acest sens, după ședințele respective trebuie de fiecare dată să prezentăm tipologia/conținutul acestor activități individuale în raport cu diminuarea manifestării anxietății academice la studenți.

Pentru a stabili dinamica manifestării anxietății academice la studenți, dar și particularitățile de interacțiune anxietate academică – stiluri cognitive, au fost aplicate aceleași instrumente ca și la etapa de diagnosticare a nivelului de manifestare a anxietății la studenți: scala Taylor (anxietatea generală), scala Ch.D. Spielberger (anxietatea-stare, anxietatea-trăsătură), chestionarul Alprert-Haber (anxietatea academică), chestionarul A.Rean, V.Iakunin (motivația pentru învățare), testul M.Tutușkina (reflexivitatea), dar și testul Cattell (numai variabilele corelate cu cercetarea noastră).

Rezultatele obținute în urma aplicării chestionarelor și testelor respective, din lotul experimental și lotul de control (*retest*), sunt prezentate urmând logica expunerii rezultatelor obținute la etapa diagnosticării (*pretest*).

Pentru a compara nivelul de manifestare a anxietății, în general, și a anxietății academice, în special, la studneții cu diferite stiluri cognitive din lotul experimental, vom prezenta și vom analiza ”salturile” de manifestare a anxietății academice la ei, ca rezultat al intervenției psihologice și educaționale.

Totodată, pentru a stabili întregul sprectru de interacțiune *stil cognitiv – anxietate academică* este nevoie de a corela rezultatele obținute pe toate variabilele: anxietate generală, anxietate-stare/trăsătură, anxietate academică (scala 1 și scala 2), reflexivitate, motivație pentru învățare.

Analiza și compararea acestor rezultate ne permite să constatăm existența interconexiunilor dintre aceste variabile, dar și influența lor corelativă, determinată de specificul manifestării acestora.

Tabelul 7. Dinamica și semnifiația rezultatelor obținute de către studenții din lotul experimental: stil cognitiv activ

	Anxietate generală	**Anxietate-stare**	**Anxietate-trăsătură**	**Anxietate academică**		**Reflexi-vitate**	**Motivați e pentru învățare**
				Scala 1	***Scala 2***		
Test	24	48,7	39,8	45,6	18,6	18,6	17,8
Retest	15,3	35,0	35,1	34,1	30,6	13,8	26,5
t	3,843	4,002		4,993	3,384	3,102	5,507
p	0,004	0,003		0,001	0,004	0,027	0,001

Analiza și compararea acestor rezultate în dinamică ne permite să deducem următoarele particularități ale interacțiunii *stil cognitiv – anxietate academică*:

1. Particularitățile manifestării stilului cognitiv activ, determinate, în mare parte, de nivelul ridicat de impulsivitate/emotivitate (alături de alți factori) generează anxietatea academică la studenți. Totodată, se constată existența unei corelații între *anxietatea generală*, *anxietatea-stare*, *anxietatea-trăsătură*, *anxietatea academică* și nivelul *reflexiei* și al *motivației pentru învățare*, ca mecanisme de reglare/diminuare a anxietății academice, dar și ca instrumente de funcționare a stilurilor cognitive. Anume prin intermediul reflexiei și motivației se asigură realizarea interacțiunii *stil cognitiv – anxietate academică*.
2. Acest fapt se confirmă prin compararea rezultatelor în ordinea inversă: rezultatele semnificative privind diminuarea reflexivității ridicate, creșterea motivației pentru învățare au generat și rezultate semnificative privind reglarea nivelului ridicat de anxietate academică, anxietate-trăsătură, anxietate-stare, anxietate genelară. De menționat existența corelației între anxietatea generală și anxietatea-trăsătură, care se caracterizează printr-o stabilitate în timp și mai greu se supune reglării/diminuării, între anxietatea academică și anxietatea-stare, care se caracterizează ca instabilă, ce poate fi reglată/diminuată prin diferite mecanisme psihologice și pedagogice. De fapt, anxietatea academică este, în același timp, și anxietate-stare, manifestată într-o situație concretă, în cazul dat – cea academică.
3. Particularitățile stilului cognitiv activ au determinat și unele activități specifice de reglare a anxietății academice la studenți, și anume: activități care diminuează nivelul

exagerat de impulsivitate, emotivitate, reflexivitate, desfășurate prin aplicarea mecanismelor psihologice de motivație și reflexie.

Tabelul 8. Dinamica și semnifiația rezultatelor obținute de către studenții din lotul experimental: stil cognitiv reflexiv

	Anxietate generală	**Anxietate-stare**	**Anxietate-trăsătură**	**Anxietate academică**		**Reflexivitate**	**Motivație pentru învățare**
				Scala 1	***Scala 2***		
Test	25,0	52,3	39,8	42,5	18,8	20,5	16,1
Retest	16,6	38,0	35,1	33,6	25,0	14,1	25,0
t	4,081	4,672		3,771	3,768	3,021	5,125
p	0,005	0,002		0,005	0,005	0,025	0,001

Compararea rezultatelor obținute de studenți din această categorie (*test-retest*) ne permite să concluzionăm:

1. Există interacțiune între anxietatea academică, anxietatea-trăsătură/stare, anxietatea generală și trăsăturile specifice acestui stil cognitiv, și anume: nivelul ridicat de reflexivitate (de menționat că nivelul scăzut de reflexivitate sau lipsa acestuia de asemenea pot să ducă la apariția anxietății academice). În acest sens, toți studenții care au manistat un nivel ridicat de reflexivitate au manifestat și un nivel ridicat de anxietate academică, dar și de anxietate generală. Rezultatele obținute pe dimensiunea *anxietate generală – anxietate-trăsătură*, *anxietate academică – anxietate-stare* au aceleași caracteristici și puncte de interacțiune.
2. Studenții cu un nivel optimal de reflexivitate au manifestat și un nivel mediu sau redus de anxietate academică. Acesata s-a confirmat și în urma realizării intervenției psihologice prin mecanismul reflexiv.

Tabelul 9. Dinamica și semnifiația rezultatelor obținute de către studenții din lotul experimental: stil cognitiv teoretic

	Anxietate generală	**Anxietate-stare**	**Anxietate-trăsătură**	**Anxietate academică**		**Reflexivitate**	**Motivație pentru învățare**
				Scala 1	***Scala 2***		
Test	22,0	44,0	37,0	41,5	19,1	17,0	19,3
Retest	12,6	35,0	28,8	30,6	33,6	12,8	26,8
t	3,671	4,233		4,354	3,543	3,000	5,127
p	0,01	0,003		0,003	0,004	0,004	0,001

Pentru a stabili particularitățile interacțiunii *stil cognitiv teoretic – anxietate academică* trebuie de menționat următoarele:

1. Această categorie de studenți și până la experimentul de intervenție a manifestat un nivel mai redus de anxietate academică și un nivel mai ridicat de motivație pentru învățare, în comparație cu alte categorii de studenți. Totodată, ei au manifestat un grad mai moderat de reflexivitate și un nivel mai redus de anxietate generală. Pe de altă parte, studenții cu stil cognitiv teoretic au manifestat un nivel ridicat de anxietate și un

nivel ridicat de reflexivitate, însă într-o mai mică măsură decât cei cu alte stiluri cognitive.

2. Interacțiunea *stil cognitiv teoretic – anxietate academică* este determinată, în mare parte, de așa caracteristici ale acestui stil, ca: gândirea abstractă, gândirea creativă, gândirea analitică, gândirea sintetică. Anume aceste caracteristici permit respectivilor studenți să-și gestioneze eficient comportamentul.
3. Factorii care influențează apariția anxietății academice la acești studenți țin de influența insuficientă informațională sau de necesitatea realizării unui volum mare de sarcini practice, dar și de nivelul ridicat de reflexivitate. Totodată, nivelul exagerat de motivație (de a obține cu orice scop note maxime) poate provoca anxietatea ridicată la acești studenți.

Tabelul 10. Dinamica și semnifiația rezultatelor obținute de către studenții din lotul experimental: stil cognitiv practic

	Anxietate generală	**Anxietate-stare**	**Anxietate-trăsătură**	**Anxietate academică**		**Reflexivitate**	**Motivați e pentru învățare**
				Scala 1	***Scala 2***		
Test	24,0	46,5	37,0	42,8	17,6	19,6	17,5
Retest	17,0	37,0	28,8	31,1	32,8	14,8	24,1
t	2,436	4,321	Nesemn.	4,174	3,874	3,050	5,000
p	0,05	0,003	Nesemn.	0,003	0,005	0,004	0,001

Analiza comparativă a acsetor rezultate ne permite să formulăm următoarele constatări:

1. Particularitățile interacțiunii *stil cognitiv practic – anxietate academică* sunt determinate de trăsăturile specifice ale acestui stil cognitiv: gândirea concretă, realizarea preponderent a activităților practice, nivelul ridicat de reflexivitate. Totodată, trebuie de menționat că studenții din categoria dată pot manifesta trăsături specifice stilului cognitiv activ (impulsivitate exagerată) și stilului cognitiv reflexiv (reflexivitate exagerată), ceea ce, la rândul său, provoacă anxietatea academică.
2. Ca și în cazul altor categorii de studenți, se observă corelația dintre toate variabilele analizate: nivelul înalt de motivație pentru învățare și nivelul optimal al reflexiei generează scăderea nivelului ridicat de anxietate academică, anxietate-trăsătură/stare și anxietate generală. Se constată că studenții cu acest stil cognitiv au un nivel de motivație mai înalt pentru învățarea practică, activități practice și o motivație mai redusă pentru activități teoretice. Anume acest fapt este unul dintre argumentele în favoarea aplicării mecanismului psihologic motivațional de reglare a anxietății academice în combinație cu cel reflexiv.

Comparând valorile medii din etapa de testare și de retestare a anxietății generale, anxietății academice, reflexivității și motivației la studenți cu diferite stiluri cognitive, remarcăm următoarele:

- Diferențele semnificative dintre rezultatele obținute privind aspectele menționate reflectă specificul manifestării anxietății generale și academice la studenții cu diverite stiluri cognitive și, respectiv, gradul de influență a mecanismelor psihologice de

reflexie şi motivaţie asupra diminuării/reglării acestei stări.

- Diferenţele semnificative dintre rezultatele obţinute ce vizează aspectele menţionate ne permite să identificăm instrumentele/acţiunile dominante privind diminuarea anxietăţii academice la studenţi cu diferite stiluri cognitive.

  De exemplu, pentru studenţii cu stil cognitiv *reflexiv* vor fi aplicate ca dominante mecanisme de reglare a reflexiei, apoi cele de motivare pentru învăţare; pentru studenţii cu stil cognitiv *teoretic* în calitate de dominante vor fi aplicate mecanisme de motivare pentru învăţare axate pe activităţi practice, iar pentru studenţii cu stil cognitiv *practic* vor fi aplicate mecanisme axate pe activităţi teoretice.
- Diferenţele semnificative dintre rezultatele obţinute ne permit să constatăm şi unele modificări în structura cognitivă a studenţilor cu diferite stiluri cognitive *mixte*; s-a mărit numărul de studenţi cu stil cognitiv *activ*.
- Diferenţele semnificative dintre rezultatele obţinute ne permit să deducem legitatea influenţei nivelului de motivaţie şi reflexie asupra nivelului de manifestare a anxietăţii academice la studenţi, influenţă determinată de specificul stilurilor cognitive ale acestora.

CONCLUZII GENERALE ŞI RECOMANDĂRI

1. Cercetarea anxietăţii, inclusiv a celei academice, devine tot mai actuală şi mai oportună, avându-se în vedere dinamizarea pericolelor/ameninţărilor sociale, economice, demografice în societatea contemporană. Anxietatea ca trăsătură a personalităţii se caracterizează prin reacţia la aceste ameninţări şi pericole. În acelaşi timp, anxietatea este determinată de particularităţile psihologice ale personalităţii, în particular de stilurile cognitive. Studierea acestei probleme ar clarifica multe aspecte ale conexiunii între anxietate şi particularităţile psihologice ale personalităţii. În acest sens, cercetarea noastră a avut ca scop stabilirea particularităţilor interacţiunii anxietate academică – stiluri cognitive ale studenţilor.

2. Analiza datelor corelaţionale ne permite să constatăm existenţa unor influenţe/raporturi între tipologia stilurilor cognitive şi nivelul de manifestare a anxietăţii academice.

3. Interacţiunea dintre anxietatea academică şi stilurile cognitive se determină prin stabilirea factorilor ce duc la apariţia anxietăţii academice, a particularităţilor manifestării anxietăţii de către studenţii cu diferite stiluri cognitive, privite ca consecinţe ale unor trăsături de temperament, recunoscut ca sursă principală a anxietăţii.

4. Identificarea corelaţiei semnificative între tipologia stilurilor cognitive şi nivelul de manifestare a anxietăţii academice ne permite să concluzionăm că studenţii cu stil cognitiv teoretic manifestă un nivel mai scăzut de anxietate academică decât studenţii cu stil cognitiv activ, reflexiv şi cu stil cognitiv practic. Această situaţie se argumentează prin faptul că studenţii cu stil cognitiv reflexiv şi activ manifestă un nivel înalt de emotivitate şi reflexie.

5. Stilurile cognitive şi de învăţare se caracterizează prin două aspecte/însuşiri interconexe – cel intelectual şi cel temperamental. Polurile stilurilor cognitive cu indicatori mai înalţi de intelect/cogniţie (stil cognitiv teoretic) se înclină mai mult spre

anxietate medie/optimală, şi invers, polurile stilurilor cognitive cu indicatori mai reduşi de intelect/cogniţie se caracterizează printr-un nivel ridicat de anxietate. De aici reiese posibilitatea de a valorifica valenţele stilurilor cognitive şi de învăţare în vederea diminuării şi reglării anxietăţii academice la studenţi. O altă caracteristică a polurilor stilurilor cognitive şi de învăţare cu indicatori reduşi de intelect/cogniţie şi cu un nivel înalt de anxietate academică ţine de manifestarea reflexivităţii înalte şi a motivaţiei reduse pentru învăţare [10].

6. Anxietatea academică cuprinde o varietate de factori aflaţi într-o interacţiune dinamică: trăirea stresului social, transferarea necesităţii de atingere a succesului, frica de autodefinire, frica de evaluare a competenţelor, frica de a obţine note joase, frica de profesori etc. [8].
7. Important este de menţionat că influenţa acestor factori asupra manifestării anxietăţii academice la studenţi în mare parte depinde de stiluri cognitive. De exemplu, studenţii cu stilul cognitiv teoretic mai puţin au frică de a obţine note joase, însă foarte des manifestă frică de profesorii cu cerinţeînalte faţă de rezultatele învăţării.
8. Analiza comparativă a rezultatelor cercetării a arătat că mecanismele psihologice de reglare şi diminuare a anxietăţii academice la studenţi sunt eficiente. La studenţii din grupul experimental, în urma participării la experimentul de intervenţie, s-a constatat descreşterea anxietăţii academice. În urma reducerii anxietăţii academice până la un nivel optimal, studenţii încep să manifeste o stabilitate emoţională, echilibru intern, încredere în forţele proprii etc.
9. Identificarea factorilor ce provoacă anxietatea la studenţii cu diferite stiluri cognitive şi de învăţare permite stabilirea „grupului de risc" care necesită realizarea unor activităţi de diminuare a anxietăţii situaţionale; în cazul dat, aplicând mecanisme reflexive şi motivaţionale de intervenţie psihologică şi educaţională [11, 12]. Totodată, includerea studenţilor în activităţi de intervenţie psihologică şi educaţională asigură doar parţial reducerea nivelului de anxietate academică la studenţi: de la un nivel ridicat la cel optimal/moderat dar şi la cel redus.
10. Integralizarea demersurilor de interacţiune psihologică şi pedagogică privind diminuarea anxietăţii academice la studenţi a asigurat, pe de o parte, realizarea conexiunilor "*stil cognitiv – anxietate academică*", pe de altă parte, cunoaşterea de către studenţi a stilului cognitiv propriu, a particularităţilor manifestării emoţiilor personale, a reacţiei la factori anxiogeni.
11. Cercetarea anxietăţii academice la studenţi a contribuit la rezolvarea **problemei ştiinţifice** în domeniu ce rezidă în stabilirea particularităţilor interacţiunii anxietate academică – stiluri cognitive, dar şi a mecanismelor psihologice şi educaţionale de reglare/diminare a acestei stări, asigurând astfel un nivel redus/mediu de anxietate academică la studenţi, ca stare emoţională funcţională, creând în aşa fel noi oportunităţi de obţinere a unr rezultate academice mai înalte (în cercetare ne-am axat pe studierea anxietăţii ca stare emoţională disfuncţională).
12. Rezultatele cercetării deschid noi orientări şi provoacă noi probleme privind studierea anxietăţii academice la studenţi: de exemplu, anxietatea academică şi temperamentul; anxietatea şi nivelul de însuşire a cunoştinţelor etc.

RECOMANDĂRI:

1. ***Pentru studenți:***

În vederea diminuării/prevenirii simptomelor specifice anxietății academice se impune consilierea pentru gestionarea emoțiilor personale:

- Studentul trebuie să comunice profesorilor, tuturelor, psihologilor simptomele pe care le resimte în raport cu diferite situații academice și, în primul rând, cu cele de evaluare.
- Studentul trebuie să se axeze pe rezultatul pozitiv și oportunitățile proprii în rezolvarea problemelor academice.
- Studentul singur trebuie (poate) să aplice tehnici simple de relaxare: controlul respirației, controlul tonusului muscular etc.
- Studentul trebuie să-și exerseze capacitatea de a rămâne concentrat pe sarcina respectivă.
- Studentul trebuie să se pregătească către ore în continuu, permanent etc.

2. ***Pentru profesori:***

- Profesorii prin propriile stiluri de predare-evaluare trebuie să implice studenții în realizarea sarcinilor-problemă, sarcinilor variate și atractive.
- Profesorii trebuie să valorifice și să îmbunătățească stilurile de comunicare cu studenții, ținând cont de stilurile lor cognitive, dar și de nivelul de manifestare a anxietății academice.
- Profesorii trebuie să cunoască și să lucreze individual cu studenții cu nivel ridicat de anxietate din grupul-problemă.
- Profesorii trebuie să asigure un feedback cu privire la rezultatele învățării studenților.
- Profesorii trebuie să aplice metoda desensibilizării studenților inhibați prin crearea diferitelor situații motivaționale.
- Profesorii trebuie să creeze studenților ambianțe fizice și psihologice acținutare, în care să se preîntâmpine apariția simptomelor stresante.
- Profesorii trebuie să încurajeze studenții privind rezolvarea diferitelor probleme academice etc.

3. ***Alte recomandări:***

- Crearea centrelor instituționale de consiliere psihologică a studenților din perspectiva reglării și diminuării anxietății academice.
- Adoptarea și aplicarea în practică de către psihologi și cadrele didactice universitare a mecanismului propus de reglare și diminuare a anxietății academice la studenți.
- Revizuirea curricula universitare din perspectiva formării psihologilor, psihopedagogilor în vederea realizării valențelor motivaționale și de reflexie (psihologice) de reglare-diminuare a anxietății academice la studenți.
- Aplicarea mecanismelor psihologice și educaționale de reglare și diminuare a anxietății academice la studenți în cadrul trainingurilor speciale, în procesul formării continue a psihologilor, psihopedagogilor, cadrelor didactice.
- Includerea studenților în cercetarea problematicii privind anxietatea academică la nivel de teze de licență și de masterat.

BIBLIOGRAFIE

1. Ausubel D., Robinson F. *Învăţarea în şcoală. O introducere în psihologia pedagogică*. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1981, p.462-469.
2. Racu Iu. *Anxietatea la preadolescenţii contemporani şi modalităţi de diminuare*: Teză de doctor în psihologie, 2011.
3. Racu Iu., Munteanu E. *Stările depresive la adolescenţi*. În: Diminuarea violenţei în sistemul educaţional: probleme şi perspective de soluţionare: Materialele conf. şt. intern., 2012. Chişinău: Garomont-Studio, 2012, p.376-383.
4. Şchiopu U., Verza E. *Adolescenţă, personalitate, limbaj*. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1993, p.63-289.
5. Tarnovschi A. *Manifestări ale anxietăţii la copiii cu maladii respiratorii cronice.* În: Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Ştiinţe ale Educaţiei". Categoria C. Chişinău: CEP USM, 2016, nr.9(99), p.194-201.
6. Toma N. *Anxietatea: surse şi factori interni-externi.* În: Materialele Conferinţei ştiinţifice internaţionale „Învăţământul postmodern: eficienţă si funcţionalitate", 15 noiembrie 2013, USM. Chişinău: CEP USM, 2013, p.482-483.
7. Toma N. *Abordarea anxietăţii în diferite teorii psihologice.* În: Materialele Conferinţei ştiinţifice internaţionale „Învăţământul universitar şi piaţa muncii: conexiuni şi perspective", 21 noiembrie 2014, USM, Chişinău: CEP USM, 2014, p.486-498.
8. Toma N. *Factori psihologici, surse şi tipurile anxietăţii*. În: Revista Facultăţii de Psihologie şi Psihopedagogie specială a Universităţii Pedagogice de Stat "Ion Creangă" din Chişinău „Psihologie. Pedagogie specială. Asistenţă socială". Chişinău: Editura UPS "I.Creangă", 2014, nr.4(37), p.22-30.
9. Toma N. *Retrospectiva problemei de anxietate în psihologie.* În: Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Ştiinţe ale Educaţiei". Categoria C. Chişinău: CEP USM, 2014, nr.9(79), p.120-122.
10. Toma N. *Stiluri cognitive şi anxietatea.* În: Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Ştiinţe ale Educaţiei". Categoria B. Chişinău: CEP USM, 2015, nr.5(85), p.197-204.
11. Toma N. *Reflexia – mecanism al gândirii, activităţii şi autocunoaşterii.* În: Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Ştiinţe ale Educaţiei". Categoria B. Chişinău: CEP USM, 2015, nr.5(85), p.205-208.
12. Toma N. *Mecanismul reflexiv de reglare şi diminuare a anxietăţii situaţionale/academice la studenţi.* În: Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Ştiinţe ale Educaţiei". Categoria B. Chişinău: CEP USM, 2015, nr.9(89), p.196-202.
13. Toma N. (coaut.), Ţurcanu C. *Forme de organizare a activităţii didactice şi de asigurare a continuităţii între ciclurile învăţământului superior.* În: Acta et commentationes. Seria „Ştiinţe ale Educaţiei". Categoria C. Chişinău: Tipografia Universităţii de Stat din Tiraspol (cu sediul la Chişinău), 2017, nr.10 (1), p.169-178.
14. Габдреева Г.Ш. *Формирование способности к самоуправлению психическим состоянием у студентов с высоким уровнем тревожности*. Дисс. канд. психол. наук. Москва, 1990. 235 с.
15. Павлов И.П. *Последние сообщения по физиологии и патологии высшей нервной деятельности*. Сообщ. III, 1935. 103 с.

16. Прихожан А.М. *Тревожность у детей и подростков: психофизиологическая природа и возрастная динамика*. Москва-Воронеж: Моск. психол.-соц. инт-т, Изд-во НПО «МОДЭК», 2000. 305 с.
17. Спилбергер Ч. *Концептуальные и методологические' проблемы исследования тревоги*. В: Стресс и тревога в спорте. Москва: Физкультура и спорт, 1983, с.12-24.
18. *Тревога и тревожность*. Хрестоматия /Сост. и общая ред. В.Астапова. Москва: ПЕР СЭ, 2008. 240 с.
19. Уотсон Дж. *Психологический уход за ребёнком*. Москва: Госиздат, 1929. 98 с.
20. Фрейд З. *Страх*. Москва: Книжн. Изд-во «Современные проблемы», 1927. 483 с.
21. Эриксон Э. *Идентичность: Юность и кризис*. Москва: Просвещение, 1996. 96 с.
22. Adler A. *Understanding Human Nature*. New York, 1927. 41 c.
23. Freud A. *Normal şi patologic la copil – evaluări ale dezvoltării*. Bucureşti: Fundaţia Generaţia, 2002. 210 p.
24. Freud S. *Inhibitions, symptoms and, anxiety*. The standard edition of the complete psychological Works. L., 1926. 123 p.
25. Gardner R.W., Jackson D.N., Messich S.J. *Personality organization in cognitive and intellectual abilities*. In: Psychological Issues. Monograph 8. 1960. Vol. II, no.4, p.34-39.
26. Horney K. *Neurosis and Human Grouth*: W.W. Norton & Co., Inc., 1950. 400 p.
27. Kelly G. *The psychology of Personality Constructs*. Vol.1. New York. 1955. 541 p.
28. May R. *The meaning of anxiety*. Rev.Ed. New York: W.W. Norton&Company, 1996, 425p.
29. Mowrer O.H. *Learning Theory and Behavior*. New York: John Wiley, 1960. 555 p.
30. Reich W. *The bioelectrical investigation of sexuality and anxiety*. New York: Farrar, Straus & Giroux, LLC, 1983. 176 p.
31. Rogers C.R. *A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships, as developed in the client-centered framework*. In: Formulation of the person and the social context. New York, 1959, vol.3, p.166-177.
32. Wardell D.M., Royce J.R. *Toward a multi-factor theory of styles and their relationship to cognition and affect*. In: Journal of Personality, 1978, vol.46 (3), p.474-505.
33. Witkin H., Goodenough D. *Field-dependence and interpersonal behavior*. In: Psychol. Bull, 1977, vol.84, no.4, p.661-689.
34. Wolpe J. *Psychotherapy by reciprocal inhibition*. Stanford. California: Stanford University Press, 1958. 239 p.

ADNOTARE

Toma Natalia: „*Particularităţi ale interacţiunii anxietate academică – stiluri cognitive la studenţi*”, teză de doctor în psihologie. Chişinău, 2018

Structura tezei: cercetarea este expusă pe 128 pagini text de bază şi cuprinde: introducere, trei capitole, concluzii şi recomandări, bibliografie (244 surse), anexe (8). În text sunt inserate 24 tabele şi 22 figuri. Rezultatele cercetării sunt reflectate în 8 articole ştiinţifice publicate în reviste ştiinţifiifce sau prezentate în cadrul unor conferinţe internaţionale.

Cuvinte-cheie: anxietate academică, anxietate-stare, anxietate-trăsătură, stiluri cognitive, mecanisme reflexive, mecanisme motivaţionale, stil cognitiv activ, stil cognitiv reflexiv, stil cognitiv teoretic, stil cognitiv practic, profil al studentului anxios.

Domeniul de cercetare: Psihologie generală.

Scopul cercetării: Stabilirea particularităţilor interacţiunii anxietate academică – stiluri cognitive la studenţi şi diminuarea/ reglarea acestei stări prin mecanisme psihologice şi educaţionale.

Obiectivele cercetării: analiza problemei privind anxietatea şi stilurile cognitive în literatura de specialitate; diagnosticarea manifestării anxietăţii academice la studenţi cu diferite stiluri cognitive; determinarea particularităţilor interacţiunii anxietate – stil cognitiv ca trăsătură individual-tipologică a personalităţii; stabilirea şi configurarea profilului studentului cu un grad înalt de anxietate; fundamentarea mecanismelor psihologice şi educaţionale de reglare/diminuare a anxietăţii academice la studenţi; valorificarea mecanismelor psihologice şi educaţionale de reglare/diminuare a anxietăţii academice la studenţi.

Noutatea ştiinţifică şi originalitatea este obiectivată de următoarele: pentru prima dată a fost realizată o cercetare cu referire la stabilirea interacţiunii anxietate academică – stiluri cognitive în condiţii reale, specifice învăţământului superior; au fost stabilite particularităţile interacţiunii anxietate academică – stiluri cognitive, determinate de trăsăturile specifice de manifestare a stilurilor cognitive în raport cu factorii academici ce provoacă starea de anxietate; a fost elaborat profilul psihologic al studentului cu un grad ridicat de anxietate academică în raport cu stilurile cognitive. Astfel, au fost create premise pentru a stabili grupurile problemă, dar şi modalităţile de reglare a acestei stări la studenţi prin mecanisme psihologice şi educaţionale.

Problema ştiinţifică importantă soluţionată în domeniu rezidă în stabilirea particularităţilor interacţiunii anxietate academică – stiluri cognitive, dar şi a mecanismelor psihologice şi educaţionale de reglare/diminuare a acestei stări, asigurând astfel un nivel redus/mediu de anxietate academică la studenţi, ca starea lor emoţională funcţională, creând în aşa fel noi oportunităţi de obţinere a unor rezultate academice mai înalte (în cercetare ne vom axa pe studierea anxietăţii ca stare emoţională disfuncţională).

Semnificaţia teoretică constă în: *dezvoltarea cadrului teoretic* al psihologiei generale privind anxietatea academică şi factorii ce provoacă această stare, stilurile cognitive şi trăsăturile specifice de manifestare a acestora; stabilirea particularităţilor ale interacţiunii anxietate academică – stiluri cognitive în diferite contexte acadmice; *evidenţierea factorilor determinanţi* ai anxietăţii academice la studenţi cu diferite stiluri cognitive şi stabilirea dinamicii şi particularităţilor de manifestare a acestei stări în urma intervenţiilor psihologice şi educaţionale; *analiza trăsăturilor specifice* fiecărui stil cognitiv şi identificarea acelor aspecte, care provoacă apariţia anxietăţii academice ridicate la studenţi: nivel ridicat de impulsivitate, emotivitate (stil cognitiv activ), nivel ridicat de reflexivitate (stil cognitiv reflexiv), dependenţa de câmp (stil cognitiv teoretic şi pracrtic); *fundamentarea mecanismelor psihologice* motivaţionale şi reflexive de reglare/diminuare a anxietăţii academice la studenţi prin valorificarea particularităţilor interacţiuni anxietate academică – stil cognitiv.

Valoarea aplicativă a cercetării consistă în: identificarea nivelului de manifestare a anxietăţii academice la studenţi în funcţie de stilul cognitiv, dar şi stabilirea particularităţilor interacţiunii anxietate academică – stil cognitiv şi configurarea profilului studentului cu un grad ridicat de anxietate academică; elaborarea şi implementarea programului şi strategiilor de reglare/diminuare a anxietăţii academice la studenţi; elaborarea şi aplicarea recomandărilor practice pentru psihologi, psihopedagogi, cadre didactice, studenţi. Rezultatele cercetării empirice şi experimentale pot fi aplicate în procesul de proiectare şi realizare a activităţilor de prevenire, reglare şi diminuare a anxietăţii academice la studenţi. Metodele şi recomandările propuse pot fi utilizate în activitatea practică de consiliere psihologică şi educaţională desfăşurată în cadrul instituţiilor de învăţământ superior; la elaborarea programelor individuale şi a trainingurilor de dezvoltare personală, de relaţionare interpersonală, de motivare pentru succes a tinerilor. Rezultatele studiului pot fi utilizate în predarea cursurilor: *Psihologie generală*, *Psihologia personalităţii*; *Psihologia vârstelor*; *Consilierea psihologică şi psihopedagogică*.

Implementarea rezultatelor: acestea şi-au găsit exprimare în publicaţiile autorului, activitatea ştiinţifico-didactică la cadrul Departamentului Psihologie, renovarea curricula la disciplinele *Psihologie generală*, *Psihologia comunicării*, precum şi în consilierea psihologică a studenţilor.

АННОТАЦИЯ

Тома Наталия: *„Особенности взаимодействия академической тревожности и когнитивных стилей у студентов”*, диссертация на соискание ученой степени доктора психологии. Кишинэу, 2018

Структура диссертации состоит из: аннотации, введения, трех глав, заключения, библиографии из 244 источников, 8 приложений, 128 страниц основного текста, содержащих 24 таблицы и 22 фигуры. Результаты исследования опубликованы в 8 научных работах.

Ключевые слова: академическая тревожность, тревожность-состояние, тревожность-характеристика, когнитивные стили, рефлексивный механизм, мотивационный механизм, когнитивные стили: активный, рефлексивный, теоретический, практический, профиль студента с высоким уровнем тревожности.

Область исследования: Общая психология.

Цель исследования: выявление особенностей взаимосвязи акадкмической тревожности и когнитивных стилей у студентов, а также предупреждение и коррекция данного состояния средствами рефлексивного и мотивационного механизмов.

Задачи исследования: анализ проблемы тревожности и когнитивных стилей; установление взаимосвязей тревожности и когнитивных стилей; конфигурация профиля студента с высоким уровнем тревожности; обоснование механизмов предупреждения и регулирования состояния тревожности у студентов; экспериментальное апробирование разработанных механизмов.

Научная новизна и оригинальность исследования: впервые было реализовано исследование взаимосвязи тревожности и когнитивных стилей у студентов в разных условиях вуза; были выявлены данные особенности, определяемые спецификой проявления когнтивных стилей в взависимости от факторов, которые провоцируют состояние тревожности; был смоделирован психологический профиль студента с высоким уровнем тревожности, относительно того или иного когнитивного стиля, с последующими их включением в группу риска; были обоснованы психологические и педагогические механизмы предупреждения и регулирования данного состояния.

Научная проблема решенная в исследовании заключается в установлении особенностей взаимосвязи академической тревожности и когнитивных стилей, а также психологических педагогических механизмов её предупреждения и регулирования, обеспечив, таким образом, низкий/средний уровень академической тревожности у студентов, их функциональное эмоциональное состояние, создавая, таким образом, новые возможности получения более высоких академических результатов (в нашем исследовании мы сосредоточились на изучении тревожности как дисфункциональное эмоциональное состояние).

Теоретическая значимость исследования: развитие теоретических основ общей психологии посредством разширения понятия *академическая тревожность* и выявление специфических характеристик когнитивных стилей; установление взаимосвязей академической тревожности и когнитивных стилей в различных ситуациях; выявление факторов, определяющих появление академической тревожности у студентов с различными когнитивными стилями и установление динамики изменения состояния тревожности у студентов в результате применения психологического и педагогического механизмов; выявление специфических признаков каждого когнитивного стиля, которые являются доминантными в провоцировании академической тревожности: высокий уровень импульсивности (активный когнитивный стиль), высокий уровень рефлексивности (рефлексивный когнитивный стиль), полезависимость (теоретический и практический когнитивные стили); обоснование мотивационного и рефлексивного механизмов предупреждения и регулирования уровня академической тревожности у студентов.

Практическая значимость исследования: выявлены уровни проявления академической тревожности у студентов с различными когнитивными стилями и установлены особенности взаимосвязи *академическая тревожность – когнитивные стили*; смоделирован профиль студента с высоким уровнем академической тревожности; разработана и внедрена специальная программа и способы предупреждения и регулирования академической тревожности у студентов; разработаны рекомендации для психологов, педагогов, преподавателей и студентов. Результаты исследования могут быть исспользованы в процессе разработки мероприятий по предупреждению и коррекции тревожности у студентов. Методы их реализация могут быть использованы в практической деятельности вузов, в частности в рамках различных видов консультирования, тренингов и т.д. Результаты исследования могут применяться при преподовании курсов: *Общая психология*, *Психология личности*, *Возрастныя психология*, *Психологическое консультирование*.

Внедрение результатов происходило через публикации автора, научно-дидактическую деятельность в Департаменте Психологии, обновление куррикулума по предметам *Общая психология*, *Психология общения*, а также путем внедрения разработанной программы по предупреждению и регулированию академической тревожности у студентов.

ANNOTATION

Toma Natalia: *„Particularities of academic anxiety interaction – cognitive styles to students”*, Thesis for degree of Doctor in Psychology. Chisinau, 2018

The structure of the thesis: the research is exposed on 128 pages and includes: introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography (244 sources), annexes 8. In the text are inserted 24 numbered tables and 22 figures. The results of the research are reflected in 8 scientific papers published in scientific journals or presented at international conferences.

Key words: academic anxiety, state anxiety, trait anxiety, cognitive styles, reflex mechanisms, motivational mechanisms, active cognitive style, reflexive cognitive style, theoretical cognitive style, practical cognitive style, anxious student profile.

Field of research: General Psychology.

Purpose of the research: Establishing the interconnection peculiarities of academic anxieties - cognitive styles for students and diminishing/regulating this state through psychological and educational mechanisms.

Objectives of the research: analysis of the problem of anxiety and cognitive styles in the literature; Diagnose the manifestation of academic anxiety in students with different cognitive styles; Determination of interconection anxiety - cognitive style as an individual-typological trait of personality; Establishing and configuring the profile of the student with high degree of anxiety; Substantiating the psychological and educational mechanisms of regulating/diminishing academic anxiety in students; Valorisation of the psychological and educational mechanisms to regulate/diminish the academic anxiety at the students.

Scientific novelty and originality are objectified by the following: for the first time, research has been carried out on the establishment of the interconnection of academic anxieties - cognitive styles in real conditions, specific to higher education; There have been established the peculiarities of academic anxiety interconnection – cognitive styles, determined by the specific features of cognitive styles in relation to the academic factors that cause the state of anxiety; The psychological profile of the student with a high degree of academic anxieties was developed in relation to the cognitive styles and thus there were created prerequisites to establish risk groups, but also ways of adjusting this state to the students through psychological mechanisms and education.

The important scientific problem solved in the field is the establishment of the interconnection peculiarities of the *academic axiety – cognitive styles*, but also of the psychological and educational mechanisms to regulate/diminish this state, thus ensuring a low/medium level of academic anxiety for students, as their functional emotional state, thus creating new opportunities for obtaining higher academic results (in research we will focus on studying anxiety as a dysfunctional emotional state).

The theoretical significance consists in: the development of the theoretical framework of general psychology regarding academic anxiety and the factors that provoke this state, cognitive styles and specific features of their manifestation; The peculiarities of interconexia *academic anxiety – cognitive styles* in different acadmical contexts; Highlighting the determinants of academic anxiety in students with different cognitive styles and establishing the dynamics and peculiarities of manifestation of this state as a result of psychological and educational interventions; The analysis of the specific features of each cognitive style and the identification of those aspects that cause the appearance of high academic anxiety in students: high level of impulsivity, emotivity (active cognitive style), high level of reflexivity (cognitive reflexive style), field dependence (theoretical cognitive style pracrtic); The motivation of the motivational and reflexive psychological mechanisms of regulating/diminishing the academic anxiety at the students by capitalizing the peculiarities of interconexity academic anxiety - cognitive style.

The applicative value of the research consists in: identifying the level of academic anxiety at students according to the cognitive style, but also establishing the interconnection peculiarities *academic anxiety – cognitive style* and configuring the profile of the student with high degree of academic anxiety; developing and implementing the program and strategies for regulating/diminishing academic anxiety at students; developing and applying practical recommendations for psychologists, psycho-pedagogues, teachers, students. The results of empirical and experimental research can be applied in the design and implementation of prevention, regulation, and naming of academic anxieties to students. The proposed methods and recommendations can be used in the practical work of higher education institutions in the activity of psychological and educational counseling; In the development of individual programs and personal development trainings, interpersonal relationships, motivation for the success of young people. The results of the study can be used in teaching courses: General psychology, Personality psychology; Age Psychology; Psychological and psycho-pedagogical counseling.

The implementation of the results they found an explosion in the author's publications, the scientific-didactic activity at the Department of Psychology, the curriculum renovation at the *General Psychology* disciplines, the *Psychology of Communication*, as well as the psychological counseling of the students.

TOMA NATALIA

PARTICULARITĂȚI ALE INTERACȚIUNII ANXIETATE ACADEMICĂ – STILURI COGNITIVE LA STUDENȚI

511.01 – Psihologie generală

Autoreferatul tezei de doctor în psihologie

Aprobat spre tipar: 24.05.2018 Tiraj 50 exemplare
Formatul hârtiei 60×84 1/16 Coli de tipar: 1,6
Hârtie ofset. Tipar ofset. Comanda nr.45/18

Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova
Str.A.Mateevici, 60, Chişinău, MD-2009